

Särtryck ur

CJP NYHETS BREV

Nr 47:4 Juni 2009

FÖRVANDLINGAR

av Hillevi Furtenback

”Livet är det som sker” är öppningsfrasen i min gamla biologibok. I den definieras liv som en ständigt pågående process, en process av förändringar och förvandlingar. Hur livet i världsalltet fick sin början vet vi inte. Vi vet inte heller hur det slutar. Om individens livsslut står det i bibeln ”dagen och stunden vet ingen”. Vi gör oss föreställningar om livet, mytologiska, religiösa, vetenskapliga. Förklaringarna varierar från tid till annan, från en kulturkrets till en annan, från den ena individen till den andra.. Men hur verkligheten egentligen är beskaffad vet vi inte. Vi begränsas av våra sinnen, vårt psyke, individuellt och artmässigt.

Hillevi Furtenback är dipl dröm-coach IDP med praktik i Solna och Helsingfors. Hon har tidigare arbetat som organisationskonsult och internationell projektledare med inriktning på multikulturella frågor.

Det mänskliga psyket har utvecklats genom miljoner år. Hjärnan, det mirakulösa organ, som människan utrustats med, har en utvecklingshistoria på cirka 400 miljoner år. De hjärnor vi föds med har inte förändrats nämnvärt på de senaste 100.000 åren.

I en normalhjärna finns det ungefär 100 miljarder nervceller och någon har räknat ut att det motsvarar i stort sett antalet stjärnor i en medelstor galax. Evolutionen har gett människan förmågan att uppleva en inre värld, att gestalta sina upplevelser och föra ut dem i omvärlden i form av bilder, berättelser och i kommunikation med andra.

De första bilderna vi känner till finns på grottväggar i Spanien och Södra Frankrike. De är daterade till ett tidsspann från 50.000 till 12.000 år f.Kr. Bilderna föreställer stora djur, uroxar, mammutar, ullhåriga noshörningar, jätteantiloper. Stora imponerande djur, som ger mycket kött och därmed goda överlevnads-möjligheter för människan. Med grottristningarna är den bildskapande människan född.

Med bilder befästs minnen, språket utvecklas, myterna uppstår och genom skapelsemyter söker människan förklara hur livet på jorden uppstod och hur världen är beskaffad.

CJP NYHETS BREV

ISSN 1652-2125

Utges av CJP Centrum för Jungiansk Psykologi AB två ggr/år (juni och december). Upp-laga 5.000. Ansv. utgivare: Gunlög Raihle.

Människans evolutionära utveckling sker oändligt långsamt. De äldsta delarna av hjärnan, den s.k. reptilhjärnan, styr och reglerar alla de funktioner som är livsviktiga för överlevnaden, t. ex. andning, kroppstemperatur, matsmältning, blodtryck, sömn/vakenhet, födosökande, fight- ight beteendenden och reproduktionsbeteende. De delar av hjärnan som utvecklats senare står med nervtrådar i förbindelse med reptilhjärnan, vilket innebär att den fortfarande utgör grunden i allt mänskligt fungerande, dock förhoppningsvis modifierat, sofistikerat och nyanserat av hjärnans yngre delar.

Evolutionen sker långsamt och historiens äng-

*Historiens ängel
Naturskulptur av Kaarina Launo*

el rör sig i allt snabbare takt. Hennes ansikte förändras beroende på vem som möter henne och när. För Sandro Botticelli i renässansens Italien var ängeln budbärare, den som ger Maria, den unga ickan, nyheten, som förändrar hennes liv. Ängeln knäböjer ödesmättad, nästan klumpig; Maria värjer sig, förgäves. Paul Klee såg ängeln i en ny skepnad i en annan tid, som Angelus Novus.

Walter Benjamin, filosofen, som växte upp i trygghet i förra sekelskiftets Berlin, mötte senare i livet en mörk ängel, som med ryggen mot framtiden drivs framåt av historiens storm. Han beskriver Angelus Novus så här: ”Det finns en bild av Paul Klee som heter Angelus Novus. Den framställer en ängel, som ser ut som han stod i begrepp att avlägsna sig från något, som han stelt betraktar. Hans ögon är uppspärade, hans mun står öppen, och hans vingar är utspända. Historiens ängel måste se ut på det sättet. Han har sitt anlete vänt mot det förgångna.”

I ”Barndom i Berlin” blickar Walter Benjamin tillbaka mot barndomens förlorade paradiset. Manuskriftet lämnar han ifrån sig innan han beger sig på sin misslyckade ykt över Pyreneerna och tar sitt liv år 1940.

Den holländska författaren Cees Nooteboom lånar Benjamins mörka ängel till sin bok ”Paradiset förlorat”. På pärmen på boken förkunnar Botticellis ängel att en ny historia tar vid.

Vi längtar tillbaka till det förlorade paradiset, till ett urtillstånd av kon iktfrihet, harmoni, ansvarslöshet och kanske glömska. Men som historiens ängel drivs vi mot framtiden, tillbakablickande mot ett förgånget vi alltid bär med oss evolutionsmässigt, historiskt, kulturellt, individuellt.

I tidens snöoväder är individen som snö ingan, med i virveln, men unik, olik alla de andra snö ingorna. Det är bara en del av hjär-

nan som styrs av genetiska faktorer. Arvsmassan ger genetiska anvisningar till kroppens uppbyggnad och till hjärnans grundläggande konstruktion. Men alla mikroskopiska kretsar, makroskopiska bansystem och miljoner av-fyrningsmönster som aktiveras varje sekund i hjärnan, bestäms inte av generna. En stor del av hjärnans uppkopplingar är individuella, knutna till den enskilda individens livshistoria och levnadsvillkor. Vi präglas av de sociala och kulturella betingelser vi lever med.

Det är här i skärningspunkten av en inre individuell verklighet och omvärlden det möte äger rum som slutligen manifesteras i ett alster, en bild, en skulptur, en beskrivning i ord. Walter Benjamin menar att "det skrivna ordet är som en stad till vilken orden utgör tusen portar". Samma kan sägas om de verk som är konkretiseringen av sin skapares inre process. Det anstår betraktaren att välja port.

Konstnären brottas med gestaltningen och sitt material som Jakob brottades med ängeln. Skapandets ängel framvingar sitt namn, innan han blir frigiven. Gestaltningens processen släpper inte taget innan den är fullbordad, medvetandegjord, manifesterad. Konstnären är en gestaltning av en psykisk process som försiggår både på ett medvetet och ett omedvetet plan.

Psykologiskt är människan som ett svartvitt fotografi, upphängd mellan motpolerna i sitt inre. Vi pendlar mellan motpolerna, svart-vitt, natt-dag, sömn-vaka, gott-ont, änglar-demoner, struktur-kaos. I en fundamentalists föreställningsvärld är tillvaron fixerad, det handlar om vi och de.

I den gamla Västgötalagen var straffet för att slå ihjäl en man böter. Men det var mycket billigare att ha ihjäl en utsocknes än en västgöte. Vi har en benägenhet att tänka i termer av vi och de, att externalisera det vi inte vill veta av istället för att möta demonerna i vårt inre.

Vi föds med en uppsättning potentialer som i större eller mindre grad gör sig påmind under vår levnad för att bli införlivade i vår medvetna tillvaro. Det i vårt inre som vill fram i ljuset, bli medvetandegjord, kallar på oss i våra drömmar om natten. Reptilhjärnan utgör basen i mänskligt fungerande och våra omedvetna mönster styr oss i mycket av våra liv. Det finns en kungsväg till det omedvetna, en möjlighet att bli medveten om processer som försiggår i det fördolda, och det är drömmarna. Drömmandet är liksom konsten en psykisk process som bidrar till att bygga upp vår verklighet.

Vi drömmer varje natt. Ibland kan vi återskapa drömmandet i minnet, oftast inte. Under sömnens drömperioder är den omedvetna delen av vårt psyke aktivt. Hjärnan bearbetar information utifrån och inifrån det egna psyket. Under drömmandet är den elektriska aktiviteten i hjärnan högre än när vi är vakna.

Drömmandet är en oerhört kreativ process under vilket allt är möjligt. Gestaltning och form är fria, logiken blockerad, rumsdimensionerna upphävda. Tidens trojka, forntid, nutid, framtid, galopperar i drömmens vida landskap, hela minnesbanken är tillgänglig för drömmaren. Som konstens är drömmens språk mångbottnat, ofta svårförståeligt, symboliskt.

Symbolen lyfter fram något i fokus, något igenkännbart, men något som aldrig helt uppenbaras. Den bevingade varelse vi benämner ängel visar för oss sitt ansikte, men det ansiktet förvandlas genom århundraden och är beroende av betraktaren.

Vi vill förstå historiens ängel, vi söker efter mening. Djuppsykologen C.G. Jung menar att sökandet efter mening är människans drivkraft. Enligt Peter Gärdenfors, professor i kognitionsvetenskap vid Lunds universitet, är människan "det meningssökande djuret". Hå-

kan Raihle, direktor vid Institutet för Dröm-psykologi, talar om "människans meningsinstinkt".

Vi söker efter betydelser och mening i stort som i smått. Vi vill förstå vad våra sinnen förmedlar, vi tolkar vår tillvaro, vi vill veta hur världen hänger samman. Vi har ett behov av att förstå och vi konfronteras med livsgåtor utan svar. Det är människans livsvillkor och något vi måste förhålla oss till. Vi måste stå ut med att inte finna förklaringar till allt, vi måste stå ut med spänningen mellan ljus och mörker. Där, mittemellan svart och vitt, finns nyanserna. Människans Sisyfosarbete består av den aldrig upphörande kampen mot förenklingar, polarisering, den bekvämaste förklaringen. Vi måste stå ut med spänningen i det mångfacetterade, gåtfulla, och kunna glädjas åt de tusen portarna till bildens och ordens värld.

Paradiset är förlorat och historiens ängel för oss mot framtida förvandlingar.

Hillevi Furtenback

Föredrag hållet i samband med invigningen av konstutställningen "Naturen och vi", den 10 januari 2009 i Österbymo.

Utställare

Kaarina Launo, konstnär som skapar sina verk av naturmaterial och hämtar sin inspiration från poesin och naturen.

Bengt Olvång, skulptör och målare med inriktning att omvandla trädrötter och liknande material till färgstarka mytologiska fantasifigurer.

Henrik Tandefelt, bildkonstnär, fotograf och författare.

Centrum för Jungiansk Psykologi AB

Vintervägen 29, S-169 54 Solna. Tel/fax 08-83 07 00